

Кулик Євгенія Володимирівна

кандидат наук із соціальних комунікацій

Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна

ІНФОРМАЛЬНА ОСВІТА БІБЛІОТЕКАРЯ: СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ НАБУТТЯ НОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

За останні десятиліття кардинально змінилася система генерації й передачі знань, а їх обсяг багаторазово зріс. Сьогодні не можна за один раз, навіть за 5 або 6 років, підготувати людину до професійної діяльності на все життя. Нині щорічно оновлюється близько 5% теоретичних і 20% професійних знань [1]. Бібліотеки в усьому світі пропонують користувачам ресурси та сервіси інформаційного забезпечення процесу навчання впродовж життя, спрямованого на отримання знань, умінь та навичок, актуальність яких активізується у майбутньому.

Разом з тим, у час швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, зростаючих потреб в якісній достовірній інформації з надійних джерел, сучасні бібліотеки повсякчас переглядають свої завдання, що у результаті призводить до модернізації комплексу бібліотечно-інформаційного сервісу як у фізичному, так і в цифровому просторі. За таких умов постає виклик перед бібліотекарями як фахівцями – рухаючись у напрямку становлення та розвитку суспільства знань постійно перебувати у процесі безперервного системного отримання нових знань та опанування нових навичок.

На сьогодні фахівці виокремлюють три основні форми освіти: *формальна освіта* – початкова, загальна середня освіта, середня професійна освіта, вища освіта, освіта після закінчення ВНЗ (аспірантура й докторантура), підвищення кваліфікації й перепідготовка фахівців і керівників з вищою і середньою професійною освітою в інститутах, на факультетах і курсах підвищення кваліфікації й професійної перепідготовки; *неформальна освіта* – професійно спрямовані й загальнокультурні курси навчання в центрах освіти дорослих, у лекторіях, по телебаченню, на різних курсах інтенсивного навчання; *інформальна освіта* є загальним терміном для освіти за межами стандартного освітнього середовища – індивідуальна пізнавальна діяльність, що супроводжує повсякденне життя, реалізується за рахунок власної активності індивідів в оточуючому культурно-освітньому середовищі [2]. Наведення фокусу різкості на інформальну освіту аргументоване тим, що саме ця освітня форма може бути зручним доступним щоденним джерелом отримання

нових знань, стимулом до формування певних навичок та умінь як за умови самостійної цілеспрямованої діяльності, націленої на власний розвиток, так і під час долучення до інших форм освіти.

Темі життєвого успіху людини через навчання упродовж життя присвячена низка досліджень Національного інституту стратегічних досліджень, праці вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема, О. Маркозової, Л. Айзікової, Г. Телегіної, Б. Паркера та ін. Необхідність забезпечення професійного розвитку персоналу бібліотек, оновлення системи бібліотечно-інформаційної освіти та підвищення кваліфікації розглядаються як актуальні заходи Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України», до системи безперервної бібліотечної освіти як запоруки гармонічного розвитку бібліотекаря звертаються у своїх працях В. Пашкова, В. Бабич, І. Шевченко та ін.

Однак слід констатувати, що досліджень, які б комплексно розглядали методи та засоби безперервного навчання бібліотекарів, зокрема, сучасні засоби доступної інформальної освіти, бракує, зокрема тих, що базуються на використанні інформаційно-комунікаційних технологій, враховуючи сучасні тенденції професійної комунікації.

Серед важливих принципів Меморандуму освіти протягом життя (A Memorandum of Lifelong Learning) [3] є інноваційні методики викладання й навчання, розвиток наставництва й консультування, наближення освіти до місця проживання. Зокрема, другий з наведених принципів передбачає вільний доступ до інформації про освітні можливості та до необхідних консультацій і рекомендацій, а також, створення постійної консультаційної служби, що надаватиме рекомендації в сфері освітнього, професійного та особистісного розвитку і буде орієнтована на інтереси та потреби активного користувача [4].

Частиною інформальної освіти як однієї з форм освіти, що створює додаткові зручні можливості для консультування, обміну досвідом, знаннями і не потребує додаткових капіталовкладень для фахівця, є повсякденна професійна комунікація, що на сьогодні, завдяки доступності нових комунікаційних каналів, можлива не лише у межах колективу окремої бібліотеки чи бібліотечної спільноти конкретної країни, а й поза її межами, відповідно до потреб бібліотекаря.

Найбільш активною і чисельною є бібліотечна спільнота у соціальній мережі Facebook. Ця комунікаційна платформа згуртувала працівників різних вітчизняних та зарубіжних бібліотек. Найбільш «людними» є відкриті зарубіжні спільноти та сторінки, скажімо, The Library of Congress (понад 359 тис. уподобань), NYPL The New York Public Library (понад 267 тис. уподобань), The British Library (понад 269 тис. уподобань), I Love Libraries (понад 96 тис. уподобань), Geek the Library (понад 68 тис. уподобань), ALA Think

Tank (понад 25 тис. учасників). Відстежувати актуальні теми у бібліотечній справі та підвищувати професійний рівень пропонують і українські спільноти: «Книга в тренді» (понад 1900 учасників), «Сучасний бібліотекар» (понад 1490 учасників), «Бібліотеки, повні людей» (1200 учасників), «Бібліотеки» – ініціативна група Асамблеї діячів культури України (понад 850 учасників), Школа молодого бібліотекаря УБА (понад 800 учасників), Віртуальний консултаріум для бібліотекарів (понад 690 підписників), «Стратегії розвитку» для бібліотекарів та бібліотек (понад 490 учасників) та ін.

Усі бібліотекарі, котрі підтримують особисті профілі у соціальній мережі, мають можливість налаштовувати відповідно до своїх пріоритетів видимість стрічок кола друзів, а також відслідковувати новини за вподобаними бібліотечними сторінками та групами, контент яких впродовж останніх кількох років урізноманітнися: змінилася стилістика і тематика дописів, підходи до візуалізації інформації, частота оновлення контенту. Частина сторінок українських бібліотек з любительських експериментальних ресурсів, котрі підтримувалися зачасту стохастично, трансформувалися у професійні майданчики з пізнаваними елементами фірмового стилю та тематичним охопленням повідомлень, серед яких переважають оригінальні дописи, що популяризують ресурси та сервіси бібліотеки, а також доповнюють інформаційну кампанію бібліотечних заходів. Змінився контент особистих профілів бібліотекарів, які демонструють соціальну активність, висловлюючи своє ставлення до опублікованого, дотримуючись певної тематичної спрямованості повідомлень, експертами в якій вони є. Скажімо, одні бібліотекарі є адвокатами бренду своєї бібліотеки і експертами з питань адвокації, інші – з питань медіаграмотності, академічної доброчесності, інноваційних технологій тощо. Таким чином, кожен бібліотекар, який долучається до мережевої професійної спільноти у Facebook, має можливість, налаштовуючи та відстежуючи новини френдстрічок, щодня бути у курсі усього того, що є актуальним для бібліотекарів та користувачів в усьому світі, а також цікавим і потрібним особисто йому для професійного розвитку.

Інформативніші особисті профілі бібліотекарів і бібліотечні сторінки, підвищення соціальної активності в межах професійних спільнот не просто ілюструють набуття фахівцями певних знань та оволодіння новими навичками й уміннями, що складають, зокрема, інформаційно-мережеву та медіакомпетентність, а є дуже доцільними і доступними інструментами підвищення кваліфікації тих колег, котрі цього потребують. Усі зацікавлені, навіть за умови звичайного перегляду інформаційного контенту, можуть мотивуватися або й отримувати певні знання та навички.

Активізації щоденної пізнавальної діяльності сприяють також соціальні мережі графічного та відеоконтенту, що впродовж останніх років стали частиною професійного

життя бібліотекарів. Світовій бібліотечній спільноті особливо припали до смаку Youtube та Instagram. Скажімо, в Instagram за хештегом #library доступні понад 3 млн. публікацій, серед яких світлина дизайну та інтер'єру бібліотечних приміщень, книжкових інсталяцій, бібліотекарів під час виконання своїх професійних обов'язків, читачів у бібліотеці, різноманітних бібліотечних заходів тощо. Однією з найпопулярніших в Instagram є сторінка (паблік) Публічної бібліотеки Нью-Йорка (140 тис. підписників, понад 2 тис. публікацій), публікації і коментарі якої є справжнім доступним кожному бібліотекарю навчальним курсом щодо того, як варто популяризувати бібліотеку, книгу, читання – які теми, ракурси виграшні, які хештеги найбільш цікаві, як підтримати зворотній зв'язок з користувачем, як практикувати читачецентризм, а не лише формально сповідувати тощо. Цікаві «майстер-класи» щодо просування контенту в соціальних мережах пропонують пабліки Британської бібліотеки (понад 82,5 тис. підписників), Американської бібліотечної асоціації (понад 21,5 тис. підписників), Публічної бібліотеки Брукліна (понад 18 тис. підписників), Публічної бібліотеки Бостона (понад 16,6 тис. підписників) та ін. До уваги бібліотекарів є чимало пабліків українських бібліотекарів та бібліотек, лідерами щодо охоплення аудиторії є університетські бібліотеки, скажімо, Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка (понад 800 підписників, понад 300 публікацій), Бібліотека НаУКМА (понад 500 підписників, 175 публікацій).

Таким чином, розглянувши лише декілька з існуючих мережевих комунікаційних площин, можемо констатувати, що на сьогодні індивідуальна пізнавальна діяльність бібліотекаря, яка супроводжує його повсякденне життя, реалізується не лише за рахунок соціальної активності у середовищі своєї бібліотеки: виконання професійних обов'язків, спілкування з колегами, користувачами, перегляд фахових ресурсів, участь у бібліотечних заходах, – а й за рахунок участі у житті мережевих бібліотечних спільнот чи окремих бібліотекарів у віртуальному середовищі. Саме в сучасній повсякденній мережевій професійній комунікації криється неабиякий освітній потенціал, який кожен бібліотекар може використовувати для свого розвитку будь-де, будь-коли, з будь-якого доступного девайсу. Мережеві засоби інформальної освіти дуже доречно об'єднують бібліотечну спільноту, зацікавлюють і мотивують бібліотекарів до постійного професійного розвитку. А як відомо, саме мотивація є важливим чинником отримання нових знань, опанування умінь та навичок, а отже – й оновлення набутих чи формування нових компетентностей впродовж життя.

Джерела:

1. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/252/> (дата звернення: 02.02.2017).
2. Там само.
3. A Memorandum on Lifelong Learning [Electronic resource] // Commission of the european communities. Brussels. 30.10.2000. URL: http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf (дата звернення: 02.02.2017).
4. Освіта протягом життя як чинник людського розвитку. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1865/> (дата звернення: 02.02.2017).

УДК 001.9:008:659.3

Кузьменко Олена Ігорівна

кандидат історичних наук, доцент

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ, Україна

ІНФОРМАЦІЙНА ТА МЕДІАКУЛЬТУРА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ

Еволюція сучасного суспільства, що супроводжується докорінними соціальними перетвореннями, відбувається в напрямі того типу соціуму, який визначається поняттям «суспільство знань». Суспільство знань розглядається як більш високий рівень розвитку інформаційного суспільства, де акцент робиться не просто на інформації, а на вмінні працювати з нею, продукувати нові знання тощо. Його підґрунтям є удосконалення інформаційно-комунікативних технологій, ліквідація електронно-цифрового розриву на національному та міжнародному рівнях, мінімізація соціально-економічної нерівності, забезпечення вільного доступу до інтелектуальних та інформаційних ресурсів, нові навчальні можливості та удосконалення освітніх технологій.

Входження людства в інформаційне суспільство та суспільство знань висуває якісно нові вимоги до системи освіти. Якщо раніше сутність освіти можна було виразити як «освіта на все життя», то суть нової парадигми освіти є «освіта впродовж всього життя». Метою освіти стає не тільки підготовка людини до майбутньої професійної діяльності за рахунок накопичення якомога більшого обсягу готових, систематизованих знань, а розвиток творчої і критично мислячої особистості, оволодіння способами опанування існуючих та продукування нових знань. Але для цього необхідно знати правила навігації у величезному